

Fermin Muguruza: «L'Estat espanyol només entén el llenguatge de la violència»

Parlem amb l'excantant de Kortatu i Negu Gorriak sobre el seu últim projecte, el film 'Black Is Beltza II: Ainhua'

Fermin Muguruza | Juan Miguel Morales

Fermin Muguruza és, per mèrits propis, el gran referent dels referents. Sempre present a primera línia de barricada des de principis dels vuitanta, el músic d'Irun ha construït una llarga trajectòria musical que l'ha convertit en un dels principals pals de paller de la música contracultural de tota la Península gràcies a la seva tasca amb **Kortatu** i posteriorment amb **Negu Gorriak** i en solitari. Des de ja fa uns anys, s'ha endinsat en el món audiovisual i cinematogràfic, i ara presenta el film *Black Is Beltza II: Ainhua* -que es projecta a Barcelona (Cinemes Girona), Lleida (Funatic), Tarragona (Ocine) i Cambrils (Rambla de l'Art)-. Ens trobem amb ell al Bar Sideral de la Plaça Joan Llongueras de Barcelona, on ens atén en un català exquisit per parlar sobre el film i sobre diferents causes musicals, polítiques i culturals.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=Qga0phTsx7U>

Després de tants anys en el món de la música, què t'ha inspirat a fer cinema?

Tot i que vaig començar fent música, sempre he estat influenciat pel còmic i el cinema. En el primer disc de **Kortatu**, la cançó "Vito y la revuelta del frenopático", per exemple, està inspirada en els còmics de Javier Montesol, i també hi ha altres cançons que beuen del còmic *underground* dels

Estats Units. I també des del principi vam estar influenciats pel cinema. El primer videoclip de **Kortatu**, el de "Sarri Sarri" (1985), tenia influències dels clips de **Madness**.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=Kpljk-ywO-o>

Aquesta feina audiovisual va tenir continuïtat amb Negu Gorriak?

Sí, ja el nostre primer llançament amb **Negu Gorriak** va ser amb el videoclip de "Radio Rahim". Per altra banda, també vam enregistrar en format de VHS el concert que vam fer a la presó d'Herrera de La Mancha (Ciudad Real) el desembre de 1990. Abans de l'arribada del segle XXI, ja teníem molt clar que l'audiovisual era una eina molt important per transmetre missatges i, ara, veiem com és una eina imprescindible.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=lQzy5ZSZ-n8>

I com fas el salt de l'audiovisual musical als gèneres més cinematogràfics com el film o el documental?

Quan vaig gravar el meu primer àlbum en solitari, *Brigadistak Sound System* (Esan Okenzi, 1999), vaig voler fer un documental del viatge que havia fet per tot el món per enregistrar l'àlbum. Va ser un recorregut molt maco i va ser una pena no tenir prou fotografies per documentar-lo. Per això, quan vaig gravar el disc *Euskal Herria Jamaika Clash* (Talka, 2006), vaig tenir clar que havia de portar càmeres per fer després un documental. D'allà va sortir el meu primer documental i, més tard, vaig fer-ne d'altres com *Checkpoint Rock*, sobre la música a Palestina, o una sèrie de documentals sobre la música als països àrabs per encàrrec de la televisió Al-Jazeera.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=XJTQFHwS4K0>

I del documental vas saltar al film.

Sí, *Black Is Beltza* va néixer com un còmic el 2014 però perquè no teníem el finançament per fer una pel·lícula. No va ser fins al 2018 que vam poder estrena-la com a film. I, ara, publiquem aquesta segona part. Des de la primera idea de guió, el 2010, que treballem en aquest projecte.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=bT9pWw3Q9gw>

Un dels fils principals d'aquesta nova pel·lícula és la unió entre pobles a través de la repressió que pateixen.

A la primera pel·lícula ja vam voler reflectir aquesta idea. Era un mapa sonor de moltes de les manifestacions musicals del moment. No de totes, perquè això és impossible, però sí que vam fer un recorregut real i verídic d'un pantera negra [una organització socialista afroamericana dels Estats Units] que viatjava a Cuba. En canvi, en aquesta segona part, és un recorregut que ens hem inventat nosaltres, però que inclou moltes històries reals: el final d'una etapa al País Basc amb la primera negociació entre ETA i el govern espanyol a Algèria; el final de la guerra civil al Líban; la sortida de l'exèrcit soviètic a l'Afganistan, o l'atac químic de l'Iraq a la població kurda d'Halabja.

Paral·lelament, un altre eix central és el narcotràfic com a eina de repressió política.

Sí, el tram final de la pel·lícula transcorre a Marsella i narra aquesta guerra bruta verídica que va organitzar l'Estat espanyol amb l'assassinat d'exiliats polítics o la distribució d'heroïna al País Basc i també, amb menys força, a altres indrets de l'estat.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=8XdwU2dveKQ>

La inclusió de cançons de grups com RIP o Cicatriz a la banda sonora vol reflectir tot aquell context de guerra bruta?

Aquesta pel·lícula és un homenatge a tota aquella generació. La banda que més va tocar amb nosaltres durant l'època de **Kortatu** va ser **Cicatriz** i, avui dia, tots estan morts. La segona va ser **RIP**, que dels quatre integrants que eren, tres estan morts. D'altres bandes de punk d'aquella època, com **Eskorbuto**, també només en queda un membre viu, i el meu gran amic de tota la vida, en Víctor Pérez de **Vómito**, va morir de la sida quan ja feia un temps que estava completament net de l'heroïna. Per això, la pel·lícula també guarda una darrera bala al final de tot per introduir la malaltia i recordar tota aquesta generació que va iniciar una petita revolució i va oferir una altra visió del relat oficial que s'estava intentant imposar.

El film critica que el relat oficial de l'Estat espanyol és molt esbiaixat?

La història que se'ns ha explicat des de la transició fins ara parteix de la dictadura feixista de Franco. Nosaltres tenim a Gasteiz un museu de les víctimes del terrorisme i en aquest espai s'hi pot trobar com a víctima del terrorisme a Carrero Blanco o a Melitón Manzanás, un feixista que va ser col·laborador de la Gestapo durant la Segona Guerra Mundial. Algú s'imagina que el doctor Mengele tingui a Alemanya un museu públic? Aquesta imposició del relat, especialment durant aquells anys, ha estat molt dura per a la nostra generació. I per això, necessitàvem reaccionar i dir que Manzanás va ser un terrorista que va practicar amb les tècniques de la tortura. Ara mateix, és imprescindible que agafem el compromís militant de la cultura, de la música i de totes les expressions de l'art...

Fermín Muguruza Foto: Juan Miguel Morales

I com s'ha de dur a terme aquest nou compromís politicocultural? Tu has reivindicat en diverses ocasions que la via armada d'ETA no té cap mena de cabuda avui dia.

Certament, fa molts anys que vaig afirmar aquestes paraules i, a més, la fi d'aquesta via armada va arribar molt tard. Va ser molt greu i terrible, especialment per totes les víctimes que mereixen un respecte per tot el que han patit. Però cal explicar tota la veritat: ETA va sorgir com a resposta a una dictadura feixista i crec que era totalment legítim respondre-hi amb les armes. Més tard, hi va haver una gran discussió sobre si seguir amb la via armada i, quan molta gent va intentar seguir un altre camí de confrontació i resposta, molts van ser assassinats o exiliats. Fins i tot, després del cessament definitiu de l'activitat armada el 2010, encara se segueixen utilitzant termes com 'bilduetarras'. Jo mateix, per exemple, quan vaig parlar d'**Iñaki Cano (Mecano)** en una entrevista, vaig ser titllat de proetarra. És un discurs de les *fake news* que funciona i que crea cortines de fum que tapen moltes coses.

El gran esbiaix d'aquest relat és obviar que els estats són els primers a emprar la violència i el terror?

Sí, i és un tema que a Catalunya també s'ha de posar sobre la taula. Cal plantejar-se quina estratègia cal treballar per assolir l'autodeterminació assumint que l'Estat espanyol només entén el llenguatge de la violència. Jo sempre he defensat l'autodeterminació de Catalunya i, de fet, quan vaig venir per primer cop el 1985 per tocar a un concert organitzat per gent llibertària, ja els vaig dir que malgrat simpatitzar amb el seu espai polític, volia la independència de Catalunya perquè vull la independència del País Basc. Definir una estratègia política és molt difícil i, per això, és molt important la unió internacional i conèixer altres contextos, com ara que els escocesos van poder votar el 2014.

En aquest panorama internacional, sembla que un dels alliberaments nacionals que avança en millor direcció és la reunificació d'Irlanda. Creus que el fet de tenir un estat propi al darrere n'és la clau?

Bé, jo prefereixo no fer cap pronòstic en aquest sentit perquè en altres moments de la meua vida he estat més atrevit i no sempre s'han complert... La història d'Irlanda és molt interessant. Jo vaig tocar allà quan sortia l'últim pres de l'IRA el 2011 i vaig pensar que nosaltres havíem de ser capaços de fer el mateix a Euskadi. No sé si l'estratègia d'Irlanda és realment la més favorable, però sí que crec que tota la feina que estan duent a terme al sud [a l'Estat de la República d'Irlanda] és importantíssima. Que Sinn Féin hagi detectat que, a més de treballar al nord, cal treballar al sud, és una estratègia molt intel·ligent. Tot i això, hem de veure com se segueix desenvolupant l'imperialisme britànic, que als anglesos els agrada molt el nord però hi tenen un problema: que hi ha irlandesos, tal com deia el film *L'agenda oculta*, de Ken Loach! [RIU] La pel·lícula, de fet, acaba dient que tots els estats tenen una agenda oculta.

Fermín Muguruza Foto: Juan Miguel Morales

Tots els estats són un conjunt d'elits que perpetuen intenten perpetuar el seu poder?

En aquesta equació hi caldria afegir també el capital i el sistema neoliberal, que és qui veritablement controla els estats. La situació actual per a tota la classe treballadora és molt difícil. Aquí l'IBEX 35 fa i desfa com vol i, recuperant la idea de les *fake news*, vull esmentar que el director de la Patronal CEOE, Antonio Garamendi, va citar no fa gaire la famosa cita de Bertold Brecht "van venir a buscar els jueus, però no vaig protestar perquè jo no era jueu" [per explicar que el govern espanyol anava contra les grans empreses]. En realitat, però, Brecht era comunista, es va haver d'exiliar als Estats Units de l'Alemanya nazi i sempre va defensar els pobres i els desafavorits!

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=1MzNrX1ZvtQ>

Això, en l'àmbit musical, ho hem vist amb el cas de "Bella ciao", per exemple, que gent de dretes la canta alegrement sense donar-li valor a la seva signifiació antifeixista.

El que fan és buidar-la de contingut i tergiversar-la fins al punt que tothom, sigui quina sigui la seva ideologia, la pugui cantar. No sé que passarà quan jo ja no hi sigui, però potser algú agafa el "Sarri Sarri" i li canvia totalment el significat per donar-n'hi un de totalment contrari al que li vam donar nosaltres...

Coneixeu algun cas de gent de dretes que s'hagi fet seva el "Sarri Sarri"?

Unes persones d'Extremadura ens van enviar un vídeo en què tothom ballava el "Sarri Sarri" i ens explicaven que després votaven a Vox... Aquesta història fa certa gràcia, però en canvi, no és gens graciós sentir que l'expresidenta del PP del País Valencià, Isabel Bonig, digui que li agrada el rock radical basc i que se sap la lletra de "Sarri Sarri". És molt greu perquè el seu partit polític m'ha cancel·lat moltíssims concerts al llarg de la meua trajectòria...

La presidenta del PP valenciano dice ser fan del "rock radical vasco" y Fermin Muguruza estalla:

"¿De qué va toda esta mierda?" <https://t.co/RoVKHgKzgZ>

? Fermin Muguruza (@muguruzafm) March 14, 2019

No només a tu sinó a també a companys teus de barricada que cantaven en valencià, com ara Obrint Pas.

Sí, i després ha vingut tota una reacció musical des del País Valencià molt interessant amb bandes com **Zoo**, per exemple.

Tu, així com tots els membres de Kortatu i Negu Gorriak, heu reivindicat molt l'euskera com a llengua pròpia. Va ser una qüestió cabdal per a vosaltres?

He de dir que quan vam començar amb **Kortatu**, no sabíem euskera, però sempre vam defensar que **Kortatu** acabaria cantant en basc. Per això, els dos primers discos tenien dues i tres cançons respectivament i, en canvi, el tercer disc ja és tot en euskera. A la pel·lícula, fem èmfasi en què l'objectiu de **Kortatu** era recuperar la nostra llengua, que ens l'havia pres i prohibit el franquisme, a través d'un disc íntegrament en euskera. I, un cop fet el disc, havíem de dissoldre la banda i iniciar-ne una de nova que fos en euskera, que és el que vam fer amb **Negu Gorriak**.

A més de reivindicar l'euskera al País Basc, també el vau poder visibilitzar cap a fora.

Nosaltres vam tenir un moviment de recuperació de la llengua molt important i la nostra generació va ser part d'aquest moviment. Va ser un fenomen molt interessant i crec que en vam ser referents perquè podíem difondre el basc a molta gent que ens seguia de fora d'Euskal Herria. Per exemple, tenim molts seguidors a Llatinoamèrica i la cançó que sempre canten és "Zu atrapatu arte" de **Kortatu**. Només a Mèxic, jo he escoltat 20 versions diferents de la cançó!

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=ZxsM1KMKZyA>

Fruit d'aquesta conscienciació, vas voler aprendre català quan vas venir a viure a Barcelona el 2016?

Exacte. Per a nosaltres, la defensa de la llengua és crucial perquè va ser el feixisme qui ens va imposar el castellà i, precisament per això, quan vaig venir a viure a Barcelona el 2016, la primera decisió que vaig prendre va ser aprendre el català. Jo sabia que només hi seria durant quatre mesos per fer la residència de *Black is beltza ASM Sessions* (Talka / Kasba Music, 2016), però cada dia al matí, abans de posar-me a treballar, anava a fer una classe de català. De fet, abans de venir a fer la promoció de la pel·lícula, vaig trucar a la professora que vaig tenir per parlar i refrescar de nou la llengua! Jo he agafat el compromís de fer totes les entrevistes a Catalunya en català, malgrat que per a mi seria molt més fàcil fer-les en castellà.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=ZxsM1KMKZyA>

En el segle passat, l'euskera va perdre molts parlants, però en els darrers anys, sembla que s'ha aconseguit revertir la tendència negativa i augmentar-ne una mica l'ús social. Ara que el català viu un retrocés important, creus que l'esukera és un mirall en el qual mirar-se per al català?

Bé, crec que nosaltres encara tenim una situació de la llengua més complicada que la vostra, ja que a Euskadi només un 40% de la població sap parlar l'euskera. Tot i això, davant de qualsevol retrocés lingüístic, els referents culturals són imprescindibles, especialment la música. Les noves generacions escolten molta música i si comencen a fer-ne en català serà un pas molt important. Jo sempre poso l'exemple del moviment de tota aquella gent de l'Índia i el Paquistà establerta al Regne Unit als anys 90 que van agafar les seves arrels i les van fusionar amb la música disco, el techno i totes les sonoritats que venien de Bristol. I d'allà van sortir bandes com **Asian Dub Foundation**, **Fun-Da-Mental** o **Transglobal Underground**.

Video: https://www.youtube.com/watch?v=Z-48u_uWMHY

A més de la llengua, el caràcter contracultural també és imprescindible per fer de la música una eina de transformació social. Creus que en el panorama musical actual hi falta

molta música contracultural?

Considero que s'han d'inventar noves formes de fer música contracultural. És a dir, no podem demanar que les noves generacions cridin "policia assassina" com ho fèiem nosaltres... Per a mi, va ser molt important la cançó de **Kendrick Lamar** "Alright", en què deia que totes les coses anirien bé. En un primer moment, em va semblar una cançó molt hedonista, però, des que vaig veure que a les revoltes del 'Black Live Matters' als Estats Units no li cantaven a la policia "Fight The Power" de **Public Enemy** sinó "Alright", la veig diferent. Per a mi, va ser un *shock* i em va fer veure que la cançó tenia un rerefons que animava a seguir endavant malgrat la repressió pel seu color de pell. Aquest tipus de nous llenguatges són els que jo reivindicaria. Els joves han de trobar el seu propi llenguatge, que incorpori un discurs nou. Per exemple, per a mi, va ser molt important les dues paraules que la **Rosalia** va posar per Twitter: "Fuck Vox". Aquest missatge és més important que totes les cançons que pugui seguir fent!

Fuck vox

? R O S A L Í A (@rosalia) November 11, 2019